
Shringarashatak by Bhartrihari

शृंगारशतकं भर्तृहरिविरचितम्

Document Information

Text title : bhartRiharivirachita shRiNgArashataka

File name : shringar.itx

Category : shataka, major_works, bhartrihari

Location : doc_z_misc_major_works

Description-comments : Bhartrihari@s three hundred-verse sets

Latest update : May 30, 1999

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 18, 2025

sanskritdocuments.org

Shringarashatak by Bhartrihari

शृंगारशतकं भर्तृहरिविरचितम्

॥ श्री ॥

वसंततिलका

शम्भुः स्वयम्भुडरयो हरिणोक्षणानां
येनाङ्कियन्त सततं गुडकर्मदासाः ॥

वायामगोयर्यरित्रविचित्रिताय
तस्मै नमो भगवते कुसुमायुधाय ॥ १ ॥

शिखरिणी

क्वचित्सुभ्रूभङ्गैः क्वचिदपि य लज्जापरिणतैः
क्वचिद् भीतिरस्तेः क्वचिदपि य वीलाविलसितैः ॥

कुमारीणामेभिर्वदनकमलैर्नेत्रयलितैः
स्फुरन्नीलाब्जानां प्रकरपरिपूर्णां षव दिशः ॥ २ ॥

अनुष्टुप्

मुग्धे! धानुष्कता केयमपूर्वा त्वयि दृश्यते ।
यथा विध्यसि येतांसि गुणैरेव न सायकैः ॥ ३ ॥

शिखरिणी

अनाघ्रातं पुष्पं; किसलयमलूनं कररुडे-
रनाविद्धं रत्नं मधु नवमनास्वादितरसम् ॥

अप्येवं पुण्यानां क्लमिव य तद्रूपमनघं
न जाने भोक्तारं कमिड समुपस्थास्यति विधिः ॥ ४ ॥

शिखरिणी

स्मितं किञ्चिद् वक्त्रे सरलतरलो दृष्टिविभवः

परिस्पन्दो वायामभिनवविलासोऽजितसरसः ॥

गतानामारम्भः किसलयितलीवापरिकरः

स्पृशन्त्यास्तारुण्यं किमिह न हि रम्यं मृगदृशः? ॥ ५ ॥

शार्दूलविक्रीडित

व्यादीर्घेण यलेन वङ्गतिना तेजस्विना भोगिना

नीलाब्जद्युतिनाऽलिना परमलं दृष्टो, न तत्र्यक्षुषा ॥

दृष्टे सन्ति चिकित्सका दृशि-दृशि प्रायेण धर्मार्थिनो

मुग्धाक्षीक्षणवीक्षितस्य न हि मे वैद्यो न चाप्यौषधम् ॥ ६ ॥

वंशस्थ

स्मितेन भावेन य लज्जया भिया

पराङ्मुपैरर्धकटाक्षवीक्षणैः ॥

वयोभिरिर्ष्याङ्कलडेन लीलया

समस्तभावैः फलु भन्धनं स्त्रियः ॥ ७ ॥

शालिनी

भूयातुर्याकुञ्चिताक्षाः कटाक्षाः

स्निग्धा वायो लज्जिताश्चैव ङासाः ॥

लीलामन्दं प्रस्थितं य स्थितं य

स्त्रीणामेतद् भूषणं चायुधं य ॥ ८ ॥

शार्दूलविक्रीडित

वङ्गं चन्द्रविडम्बि पङ्कजपरीडासक्षमे लोचने

वर्णः स्वर्णमपाकरिष्णुरलिनीजिष्णुः कयानां ययः ॥

वक्षोजाविभङ्गुम्भविभ्रमलरौ गुर्वी नितम्बस्थली

वायां डारि य मार्दवं युवतिषु स्वाभाविकं माण्डनम् ॥ ९ ॥

शार्दूलविक्रीडित

द्रष्टव्येषु किमुत्तमं मृगदृशः प्रेमप्रसन्नं मुग्धं

घातव्येष्वपि किं? तदास्यपवनः, श्रव्येषु किं? तद्भयः ॥

किं स्वाद्येषु? तदोष्ठपल्लवरसः; स्पृश्येषु किं? तद्भ्रुः

ध्येयं किं? नवयौवनं सल्लुह्यैः सर्वत्र तद्विभ्रमाः ॥ १० ॥

वसन्ततिलका

येताश्चलद्गलयसंलतिमेभलोत्थ

अंकारनूपुरपराजितराजस्यः ॥

कुर्वन्ति कस्य न मनो विवशं तरुण्यो

वित्रस्तमुग्धहरिणीसदृशैः कटाक्षैः ॥ ११ ॥

दोधक

कुङ्कुमपङ्कजलङ्घितदंष्ट्रा गौरपयोधरकम्पितलारा ।

नूपुरसंसारणत्पदपद्मा कं न वशीकुरुते भुवि रामा ? ॥ १२ ॥

वसन्ततिलका

नूनं छि ते कविवरा विपरीतबोधा

ये नित्यमाडुरबला षति कामिनीस्ताः ॥

याभिर्विलोलतरतारकदृष्टिपातैः

शकाद्योऽपि विजितास्त्वबलाः कथं ताः ? ॥ १३ ॥

अनुष्टुप्

नूनमाज्ञाकरस्तस्याः सुभ्रुवो मकरध्वजः ।

यतस्तन्नेत्रसञ्चारसूचितेषु प्रवर्तते ॥ १४ ॥

शार्दूलविक्रीडित

केशाः संयमिनः श्रुतेरपि परं पारं गते लोचने

अन्तर्वक्त्रमपि स्वभावाशुचिभिः कीर्णा द्विजानां गणैः ॥

मुक्तानां सतताधिवासरुचिरौ वक्षोजकुम्भाविमा

वित्थं तन्वि! वपुः प्रशान्तमपि ते क्षोभं करोत्येव नः ॥ १५ ॥

अनुष्टुप्

सति प्रदीपे सत्यग्रौ सत्सु नानामणिष्वपि ।

विना मे मृगशावाक्ष्या तमोभूतमिदं जगत् ॥ १६ ॥

शार्दूलविक्रीडित

उद्धृतः स्तनभार अेष तरले नेत्रे यले भ्रूलते
रागाधिष्ठितमोक्षपल्लवमिदं कुर्वन्तु नाम व्यथाम् ॥

सौभाग्याक्षरमालिकेव लिप्पिता पुष्पायुधेन स्वयं
मध्यस्थाऽपि करोति तापमधिकं रोमावली केन सा ? ॥ १७ ॥

अनुष्टुभ्

मुपेन चन्द्रकान्तेन मडानीलैः शिरोरुडैः ।
पाणिभ्यां पद्मरागाभ्यां रेणु रत्नमयीव सा ॥ १८ ॥

अनुष्टुभ्

गुरुणा स्तनभारेण मुपयन्द्रेण भास्वता ।
शनैश्चराभ्यां पादाभ्यां रेणु रत्नमयीव सा ॥ १९ ॥

वसंततिलका

तस्याः स्तनौ यद्वि धनौ, जघनं य उरि
वक्त्रं य यारु तव चित्त किमाकुलत्वम् ॥

पुण्यं कुरुष्व यद्वि तेषु तवास्ति वाञ्छा
पुण्यैर्विना न हि भवन्ति समीहितार्थाः ॥ २० ॥

वसन्ततिलका

सम्मोहयन्ति मद्यन्ति विडम्बयन्ति
निर्भर्त्सयन्ति रमयन्ति विषाद्यन्ति ॥

येताः प्रविश्य सदयं हृदयं नराणां
किं नाम वामनयना न समाचरन्ति ॥ २१ ॥

रत्नोद्धृता

तावदेव कृतिनां हृदि स्फुरत्येष निर्मलविवेकदीपकः ।
यावदेव न कुरङ्गयक्षुषां ताड्यते चट्टल्लोचनाञ्चलैः ॥ २२ ॥

मालिनी

वयसि भवति सङ्गत्यागमुद्दिश्य वार्ता
श्रुतिमुपमुपराणां केवलं पण्डितानाम् ॥

जघनमरुणारत्नग्रन्थिकाञ्चीकलापं

कुवलयनयनानां को विहातुं समर्थः ? ॥ २३ ॥

आर्या

स्वपरप्रतारकोऽसौ निन्दति योऽलीकपण्डितो युवतिम् ।
यस्मात्तपसोऽपि क्वलं स्वर्गस्तस्यापि क्वलं तथाप्सरसः ॥ २४ ॥

अनुष्टुभ्

अञ्जितात्मसु सम्बद्धः समाधिद्वृत्तथापलः ।
भुजङ्गकुटिलः स्तब्धो भ्रूविक्षेपः भलायते ॥ २५ ॥

अग्रधरा

सन्मार्गे तावदास्ते प्रभवति य नरस्तावदेवीन्द्रियाणां
लज्जां तावद्विधत्ते विनयमपि समालम्बते तावदेव ॥
भ्रूयापाकृष्टमुक्ताः श्रवणपथगता नीलपक्ष्माणा अयेते
यावल्लीलावतीनां लृष्टि न धृतिमुषो दृष्टिभाषाः पतन्ति ॥ २६ ॥

शार्दूलविक्रीडित

विश्वामित्रपराशरप्रभृतयो वाताम्बुपर्णाशनाः
तेऽपि स्त्रीमुष्पङ्कुञ्जं सुललितं दृष्ट्वैव मोहं गताः ॥
शाव्यन्नं सधृतं पयोदधियुतं ये भुञ्जते मानवाः
तेषामिन्द्रियनिग्रहो यदि भवेद्विन्ध्यस्तरेत्सागरम् ॥ २७ ॥

उपजाति

सुधामयोऽपि क्षयरोगशान्त्यै नासाग्रमुक्ताकलकञ्चलेन ॥
अनङ्गसंश्रुवनदृष्टशक्तिर्मुष्पामृतं ते पिबतीव यन्द्रः ॥ २८ ॥

शिभरिणी

असाराः सन्त्येते विरसविरसाश्चैव विषया
शुगुप्सन्तां यद्वा ननु सकलदोषास्पदमिति ॥
तथाप्यन्तस्तत्त्वे प्रणिहितधियामप्यनभलः
तदीयो नाभ्येयः स्फुरति लृष्टये कोऽपि मडिमा ॥ २९ ॥

वसंततिलका

विस्तारितं मकरकेतनधीवरेण
स्त्रीसंज्ञितं अडिशमत्र भवाम्भुराशौ ॥

येनाथिरात्तदधराभिषलोभमर्त्य-
मत्स्याद्विकृष्य स पयत्यनुरागवह्नौ ॥ ३० ॥

अनुष्टुभ्

कामिनीकायकान्तारे स्तनपर्वतदुर्गमे ।
मा सञ्चर मनःपाथ्य ! तत्रास्ते स्मरतस्करः ॥ ३१ ॥

शिभरिणी

न गम्यो मन्त्राणां न य भवति भैषज्यविषयो
न यापि प्रध्वंसं व्रजति विविधैः शान्तिकशतैः ॥

भ्रमावेशाद्गुणे कमपि विधधद्भद्गमसकृत्
स्मरापस्मारोऽयं भ्रमयति दृशं धूर्णयति य ॥ ३२ ॥

अनुष्टुभ्

तावन्मलत्वं पाण्डित्यं कुलीनत्वं विवेकिता ।
यावज्ज्वलति नाङ्गेषु छन्त पञ्चेषुपावकः ॥ ३३ ॥

शार्दूलविक्रीडित

स्त्रीमुद्रां ऋषकेतनस्य परमां सर्वार्थसम्पत्करीं
ये मूढाः प्रविडाय यान्ति कुधियो मिथ्याङ्गलान्वेषिणः ॥

ते तेनैव निहत्य निर्दयतरं नग्रीकृता मुण्डिताः
केचित्पञ्चशिभीकृताश्च जटिलाः कापालिकाश्चापरे ॥ ३४ ॥

शिभरिणी

कृशः काणः भञ्जः श्रवणरहितः पुच्छविकलो
व्रणी पूयङ्गिलत्रः कृमिकुलशतैरावृततनुः ॥

क्षुधाक्षामो ज्वरः पिठरककपालार्पितगलः
शुनीमन्वेति श्वा ! छतमपि य छन्त्येव मदनः ॥ ३५ ॥

वसंततिलका

भत्तेभकुम्भदलने भुवि सन्ति शूराः

केचित्प्रयत्नमृगाराजवधेऽपि दक्षाः ॥

किन्तु भ्रवीमि बलिनां पुरतः प्रसज्य
कंदर्पदर्पदलने विरला मनुष्याः ॥ ३६ ॥

हरिणी

परिमलभृतो वाताः शाभा नवाङ्कुरकोटयो
मधुरविरुतोत्कण्ठा वायः प्रियाः पिकपक्षिणाम् ॥

विरलसुरतस्वेद्योद्गारा वधुवदनेन्दवः
प्रसरति मधौ रात्र्यां जातो न कस्य गुणोदयः ? ॥ ३७ ॥

द्रुतविलम्बित

मधुरयं मधुरैरपि कोडिला
कलरवैर्मलयस्य च वायुभिः ॥

विरलिणः प्रलिणस्ति शरीरिणो
विपदि उन्त सुधाऽपि विषायते ॥ ३८ ॥

शार्दूलविक्रीडित

आवासः किलकिञ्चित्स्य दयिताः पार्श्वे विलासालसाः
कर्णे कोडिलकामिनीकलरवः स्मेरो लतामण्डपः ॥

गोष्ठी सत्त्विभिः समं कतिपयैः सेव्याः सितांशो कराः
केषाञ्चित्सुभयन्ति धन्यदृष्टयं यैत्रे विशित्राः क्षपाः ॥ ३९ ॥

शार्दूलविक्रीडित

पान्थस्त्रीविरडाग्नितीव्रतरतामातन्वती मञ्जरी
माकन्देषु पिडाङ्गनाभिरधुना सोत्कण्ठमालोक्यते ॥

अथेते नवपाटलीपरिमलप्राग्भारपाटय्यरा
वान्ति क्लान्तिवितानतानवदृतः श्रीभाण्डशैलानिलाः ॥ ४० ॥

आर्या

प्रियपुरतो युवतीनां तावत्पदमातनोति दृष्टिमानः ।
भवति न यावच्चन्दनतरुसुरभिर्निर्मलः पवनः ॥ ४१ ॥

आर्या

सडकारकुसुमकेसरनिकरभराभोदमूर्च्छितद्विगन्ते ।
मधुरमधुविधुरमधुधे मधौ भवेत्कस्य नोत्कण्ठा ॥ ४२ ॥

वसन्ततिलका

अख्खाख्यचन्दनसार्द्रकरा मृगाक्ष्यो
धारागृडाणि कुसुमानि य कौमुदी य ॥

मन्दो मरुत्सुमनसः शुचि उर्म्यपृष्ठे
ग्रीष्मे मद्यं य मदनं य विवर्धयन्ति ॥ ४३ ॥

शिभरिणी

स्रजो वृधामोदा व्यजनपवनश्चन्द्रकिरणाः
परागः कासारो मलयजसरः सीधु विशदम् ॥

शुचिः सौधोत्सङ्गः प्रतनु वसनं पङ्कजदृशो
निदाधार्ता ज्येत्सुभमुपलभन्ते सुकृतिनः ॥ ४४ ॥

दोधक

तरुणीवैधोडीपितकाभा विकसितजातीपुष्पसुगन्धिः ।
उन्नतपीनपयोधरभारा प्रावृट् कुरुते कस्य न उर्धम् ? ॥ ४५ ॥

मालिनी

वियदुपयितमेधं भूमयः कन्दलिन्यो
नवकुटजकदम्बामोदिनो गन्धवाहाः ॥

शिभिकुलकलकेकारावरभ्या वनान्ताः
सुप्तिनमसुप्तिनं वा सर्वमुत्कण्ठयन्ति ॥ ४६ ॥

आर्या

उपरि धनं धनपटलं तिर्यग्गिरयोऽपि नर्तितमयूराः ।
क्षितिरपि कन्दलधवला दृष्टि पथिकः क्व यापयतु ? ॥ ४७ ॥

शिभरिणी

धतो विद्युद्गल्वीविलसितमितः केतकितरोः
स्फुरद्गन्धः प्रोद्यज्जलदनिनदस्फूर्जितमितः ॥

ઇતઃ કેકીક્રિડાકલકલરવઃ પક્ષ્મલદૃશાં
કથં યાસ્યન્ચ્યેતે વિરહદિવસાઃ સમ્ભૃતરસાઃ ? ॥ ૪૮ ॥

શિખરિણી

અસૂચીસંચારે તમસિ નભસિ પ્રૌઢજલદ
ધ્વનિપ્રાયે તસ્મિન્ પતતિ દૃશદાં નીરનિચયે ॥

ઇદં સૌદામિન્યાઃ કનકકમનીયં વિલસિતં
મુદં ચ ગ્લાનિં ચ પ્રથયતિ પથિષ્વેવ સુદૃશામ્ ॥ ૪૯ ॥

શાર્દૂલવિકીડિત

આસારેષુ ન હર્મ્યતઃ પ્રિતતમૈર્યાતું યદા શક્યતે
શીતોત્કમ્પનિમિત્તમાયતદૃશા ગાઢે સમાલિડ્ગ્યતે ॥

જાતાઃ શીકરશીતલાશ્ચ મરુતશ્ચાત્યન્તપ્પેદચ્છિદો
ધન્યાનાં બત દુર્સિનં સુદિનતાં યાતિ પ્રિયાસડ્ગમે ॥ ૫૦ ॥

સ્રગ્ધરા

અર્ધં નીત્વા નિશાયાઃ સરભસસુરતાયાસખિન્નશ્ચથાડ્ગઃ
પ્રોદ્ભૂતાસહ્યતૃષ્ણો મધુમદનિરતો હર્મ્યપૃષ્ઠે વિવિક્તે ॥

સમ્ભોગાકલાન્તકાન્તાશિથિલભુજલતાડડવર્જિતં કર્કરીતો
જયોત્સ્નાભિન્નાચ્છધારં ન પિબતિ સલિલં શારદં મંદભાગ્યઃ ॥ ૫૧ ॥

શાર્દૂલવિકીડિત

હેમન્તે દધિદુગ્ધસર્પિરશના માઞ્જિષ્ઠવાસોભુતઃ
કાશ્મીરદ્રવસાન્દ્રદિગ્ધવપુષઃ ખિન્ના વિચિત્રે રતૈઃ ॥

પીનોરુસ્તનકામિનીજનકૃતાશ્લેષા ગૃહ્યાભ્યન્તરે
તામ્બૂલીદલપૂગપૂરિતમુખા ધન્યાઃ સુખં શેરતે ॥ ૫૨ ॥

સ્રગ્ધરા

પ્રોઘંત્રૌઢપ્રિયડ્ગુદ્યુતિભૃતિ વિદલત્કુન્દમાઘદ્વિરેકું
કાલે પ્રાલેયવાતપ્રચલવિકસિતોદ્દામમન્દારદામ્નિ ॥

યેષાં નો કણ્ઠલગ્ના ક્ષણમપિ તુહિનક્ષોદદક્ષા મૃગાક્ષી
તેષામાયામયામા યમસદનસમા યામિની યાતિ યૂનામ્ ॥ ૫૩ ॥

स्रग्धरा

युग्मन्तो गण्डभितीरलकवति भुजे सीत्कृतान्याधधाना
वक्षःसूक्तञ्चुकेषु स्तनभरपुलकोद्भेदमापाद्यन्तः ॥

उरुनाकम्यन्तः पृथुजघनतटात्संसयन्तोऽशुकानि
व्यक्तं कान्ताजनानां विटयरितकृतः शैशिरा वान्ति वाताः ॥ ५४ ॥

शार्दूलविकीरित

केशानाकुलयन् दृशो मुकुलयन् वासो भवादाक्षिपन्
आतन्वन् पुलकोद्गमं प्रकटयन्नावेगकम् गतैः ॥

वारंवारमुदारसीत्कृतकृतो दन्तच्छदान्पीडयन्
प्रायः शैशिर ओष सम्प्रति मरुत्कान्तासु कान्तायते ॥ ५५ ॥

उपजाति

विश्रम्य विश्रम्य वनद्रुमाणां छायासु तन्वी विचयार काचित् ।
स्तनोत्तरीयेण करोद्धृतेन निवारयन्ती शशिनो मयूषान् ॥ ५६ ॥

हरिणी

प्रणयमधुराः प्रेमोद्गाढा रसादलसास्ततो
भणितिमधुरा मुग्धप्रायाः प्रकाशितसम्मदाः ॥

प्रकृतिसुभगा विश्रम्भार्हाः स्मरोदयदायिनो
रडसि किमपि स्वैरावापा हरन्ति मृगीदृशाम् ॥ ५७ ॥

उपजाति

अदर्शने दर्शनमात्रकामा
दृष्ट्वा परिष्वङ्गसुषैकलोलाः ॥

आलिङ्गितायां पुनरायताक्ष्यां
आशास्मडे विग्रहयोरभेदम् ॥ ५८ ॥

रथोद्धता

मालती शिरसि जृम्भाणोन्मुष्पी
यन्दनं वपुषि कुङ्कुमान्वितम् ॥

वक्षसि प्रियतमा मनोहरा

स्वर्गं अवे परिशिष्ट आगतः ॥ ५८ ॥

शार्दूलविक्रीडित

प्राज्जामेति मनागनागतरसं जताभिलाषां ततः

सप्रीडं तदनु श्वथीकृततनु प्रध्वस्तधैर्यं पुनः ॥

प्रेमार्द्रं स्पृष्टणीयनिर्भररुःक्रीडाप्रगल्भं ततो

निःशङ्काङ्गविकर्षणधिकसुभं रभ्यं कुलस्त्रीरतम् ॥ ६० ॥

मालिनी

उरसि निपतितानां स्रस्तधम्मिल्लकानां

मुकुलितनयनानां किञ्चिद्गुन्मीलितानाम् ॥

उपरिसुरतभेदस्विन्नगाण्डस्थलीनां

अधरमधु वधूनां भाग्यवन्तः पिबन्ति ॥ ६१ ॥

अनुष्टुभ्

उन्मत्तप्रेमसंरम्भादारभन्ते यद्दङ्गनाः ॥

तत्र प्रत्यूढमाधातुं ब्रह्माऽपि षलु कातरः ॥ ६२ ॥

आर्या

आभीलितनयनानां यत्सुरतरसोऽनु संविदं भाति ।

मिथुनैर्मिथोऽवधारितमवितथमिदमेव कामनिर्व्वणाम् ॥ ६३ ॥

वसंततिलका

मत्तेभकुम्भपरिणालिनि कुङ्कुमार्द्रं

कान्तापयोधरतटे रसभेदभिन्नः ॥

वक्षो निधाय भुजपञ्जरमध्यवर्ती

धन्यः क्षपां क्षपयति क्षणलब्धनिद्रः ॥ ६४ ॥

अनुष्टुभ्

अेतत्कामकूलं लोके यद्द्वयोरैकचित्ता ।

अन्यचित्तकृते कामे शवयोरेव सङ्गमः ॥ ६५ ॥

शालिनी

अेको देवः डेशवो वा शिवो वा ङ्येकं मित्रं भूपतिर्वा यतिर्वा ।
अेको वासः पत्तने वा वने वा ङ्येका भार्या सुंदरी वा दरी वा ॥ ६५-अ ॥

उपजाति

मात्सर्यमुत्सार्य विचार्य कार्यभार्याः समर्यादमिदं वदन्तु ॥
सेव्या नितम्भाः किमु भूधरशामुत स्मरस्मेरविलासिनीनाम् ॥ ६६ ॥

अनुष्टुभ्

आवासः ङ्खितां गाङ्गे पापवारिणि वारिणि ।
स्तनमध्ये तरुण्या वा मनोडारिणि डारिणि ॥ ६७ ॥

मालिनी

दिशः वनडरिणीभ्यः स्निग्धवंशश्छवीनां
कवलमुपलकोटिश्छिन्नमूलं कुशानाम् ॥
शुक्युवतिकपोलापाङ्गु ताम्भूलवल्ली-
दलमडणनभात्रैः पाटितं वा वधूभ्यः ॥ ६८ ॥

अग्धरा

संसारेडस्मिन्नसारे परिणतितरले द्वे गती पण्डितानां
तत्त्वज्ञानामृताम्भःप्लवलुलितधियां यातु कालः कथञ्चित् ॥
नोयेन्मुग्धाङ्गनानां स्तनजघनभराभोगसम्भोगिनीनां
स्थूलोपस्थस्थलीषु स्थगितकरतलस्पर्शालोदधतानाम् ॥ ७० ॥

शिषरिणी

भवन्तो वेदान्तप्रण्डितधियामासगुरवो
विशित्रालापानां वयमपि कवीनामनुचराः ॥
तथाप्येतद् भ्रूमो न ङि परडितात्पुण्यमधिकं
न यास्मिन्संसारे कुवलयदृशो रम्यमपरम् ॥ ७१ ॥

मालिनी

किमिड अडुभिरुक्तैर्युक्तिशून्यैः प्रलापैः
द्वयमिड पुरुषाणां सर्वदा सेवनीयम् ॥

અભિનવમદલીલાલાલસં સુંદરીણાં
સ્તનભરપરિભિન્નં યૌવનં વ વનં વા ॥ ૭૨ ॥

સ્રગ્ધરા

રાગસ્યાગારમેકં નરકશતમહાદુઃખસમ્પ્રાપ્તિહેતુઃ
મોહસ્યોત્પત્તિબીજં જલધરપટલં જ્ઞાનતારાધિપસ્ય ॥

કન્દર્પસ્યૈકમિન્નં પ્રકટિતવિવિધસ્પષ્ટદોષપ્રબન્ધં
લોકેડસ્મિન્ન ણ્યનર્થગ્રજકુલભવનં યૌવનાદન્યદસ્તિ ॥ ૭૩ ॥

શાર્દૂલવિકીડિત

શૃંગારદ્રુમનીરદે પ્રસૂમરકીડારસ સ્રોતસિ
પ્રદ્યુમ્નપ્રિયબાન્ધવે ચતુરતામુક્તાફલોદન્વતિ ॥

તન્વીનેત્રયકોરપાર્વણવિધૌ સૌભાગ્યલક્ષ્મીનિધૌ
ધન્યઃ કોડપિ ન વિહિયાં કલયતિ પ્રાપ્તે નવે યૌવને ॥ ૭૪ ॥

સ્રગ્ધરા

રાજંસ્તૃષ્ણામ્બુરાશેર્નં હિ જગતિ ગતઃ કશ્ચિદેવાવસાનં
કો વાર્થોડર્થૈ પ્રભૂતૈઃ સ્વવપુષિ ગલિતે યૌવને સાનુરાગે ॥

ગચ્છામઃ સન્ન તાવદ્વિકસિતકુમુદેન્દીવરાલોકિનીનાં
યાવચ્ચાક્રમ્ય રૂપં ઝટિનિ ન જરયા લુપ્યતે પ્રેયસીનામ્ ॥ ૭૫ ॥

શાર્દૂલવિકીડિત

જાન્યન્ધાય ચ દુર્મુખાય ચ જરાજીર્ણાખિલાડ્ગાય ચ
ગ્રામીણાય ચ દુષ્કુલાય ચ ગલત્કુષ્ઠાભિભૂતાય ચ ॥

યચ્ચન્તીષુ મનોહરં નિજવપુર્લક્ષ્મીલવાકાક્ષયા
પાણ્યસ્ત્રીષુ વિવેકકલ્પલતિકાશસ્ત્રીષુ રજયેત કઃ ? ॥ ૭૬ ॥

અનુદુભ્

વેશ્યાડરૌ મદનજવાલા રૂપેન્ધનવિવર્ધિતા ।
કામિભિર્યત્ર હૂયન્તે યૌવનાનિ ધનાનિ ચ ॥ ૭૭ ॥

આર્યા

કશ્ચુમ્બતિ કુલપુરુષો વેશ્યાધરપલ્લવં મનોહ્રમપિ ।

थारभटयौर्येटकनटविटनिष्ठीवनशरावम् ? ॥ ७८

स्रग्धरा

संसारोऽस्मिन्नसारे कुनृपतिभवनद्वारसेवावलम्ब
व्यासङ्गध्वस्तधैर्यं कथममलधियो मानसं संविदध्युः ? ॥

यद्यैताः प्रोद्यद्विन्दुद्युतिनि वयभृतो न स्युरम्भोजनेत्राः
प्रेङ्गुभटाञ्चीकलापाः स्तनभरविनमन्मध्यभाजस्तरुण्यः ? ॥ ७९ ॥

शार्दूलविक्रीडित

सिद्धाध्यासितकन्दरे उरवृषस्कन्धावरुणद्रुमे
गङ्गाधौतशिलातले डिमवतः स्थाने स्थिते श्रेयसि ॥

कः कुर्वीत शिरः प्रमाणमलिनं म्लानं मनस्वी जनो
यद्विन्नस्तरडुरङ्गशावनयना न स्युः स्मरास्त्रं स्त्रियः ॥ ८० ॥

अनुष्टुम्

संसारोदधिनिस्तार पदवी न दवीयसी ।
अन्तरा दृस्तरा न स्युर्यद्वि रे मदिरेक्षाणा ॥ ८१ ॥

धंद्रवजा

सत्यं जना वस्मि न पक्षपाताल्लोकेषु समस्वपि तथ्यमेतत् ।
नान्यन्मनोडारि नितम्बिनीभ्यो दुःभैकलेतुर्न य कश्चिदन्यः ॥ ८२ ॥

शार्दूलविक्रीडित

कान्तेत्युत्पललोचनेति विपुलश्रोणीभरेत्युत्सुकः
पीनोत्तुङ्गपयोधरेति सुमुष्माम्भोजेति सुभ्रूरिति ॥

दृष्ट्वा माधेति मोदतेऽभिरमते प्रस्तौति विद्वानपि
प्रत्यक्षाशुचिभस्त्रिकां स्त्रियमडो मोडस्य दृष्टेष्टितम् ! ॥ ८३ ॥

अनुष्टुम्

स्मृता भवति तापाय दृष्ट्वा योन्मादवर्धिनी ।
सृष्टा भवति मोडाय ! सा नाम दयिता कथम् ? ॥ ८४ ॥

अनुष्टुम्

तावदेवामृतमयी यावल्लोचनगोचरा ।
यक्षुःपथादतीता तु विषादध्यतिरिच्यते ॥ ८५ ॥

अनुष्टुप्

नामृतं न विषं किञ्चिदेकां मुक्त्वा नितम्बिनीम् ।
सैवामृतरुता रक्ता विरक्ता विषवल्लरी ॥ ८६ ॥

अधरा

आवर्तः संशयानामविनयभवनं पत्तनं साडसानां
दोषाणां संविधानं कपटशतमयं क्षेत्रमप्रत्ययानाम् ॥

स्वर्गाद्धारस्य विघ्नौ नरकपुरभुषं सर्वमायाकरणं
स्त्रीयन्त्रं केन सृष्टे विषममृतमयं प्राणिलोकस्य पाशः ॥ ८७ ॥

शार्दूलविक्रीडित

नो सत्येन मृगाङ्गु अेष वदनीभूतो न येन्दीवर-
द्वन्द्वं लोचनतां गतं न कनकैरप्यङ्गयष्टिः कृता ॥

किं त्वेवं कविभिः प्रतारितमनास्तत्त्वं विज्ञानत्रपि
त्वज्जमांसास्थिमयं वपुर्मृगादृशां मन्दो जनः सेवते ॥ ८८ ॥

उपजाति

लीलावतीनां सज्जा विलासास्त एव मूढस्य लृष्टिं स्फुरन्ति ॥

रागो नलिन्या ङि निसर्गसिद्धस्तत्र भ्रमत्येव वृथा षडङ्गिः ॥ ८९ ॥

शिप्रशिणी

यदेतत्पूर्णेन्दुद्युतिभरमुदाराङ्गुतिवरं
भुजाब्जं तन्वङ्ग्याः किल वसति तत्राधरमधु ॥

धृष्टं तस्मिन्माकडुमङ्गलमिवातीव विरसं
व्यतीतेऽस्मिन् काले विषमिव भविष्यत्यसुभ्रमम् ॥ ९० ॥

शार्दूलविक्रीडित

अत्राख्यं लृष्टयं यथैव वदनं यदर्पणान्तर्गतं
भावः पर्वतसूक्ष्ममार्गविषमः स्त्रीणां न विज्ञायते ॥

चित्तं पुष्करपत्रतोयतरलं विद्मद्भिराशंसितं
नारी नाम विष्णुङ्कुरैरिव लता द्यौषैः समं वर्धिता ॥ ८१ ॥

अनुष्टुभ्

जल्पन्ति सार्धमन्येन पश्यन्त्यन्यं सविभ्रमम् ।
दृढतं चिन्तयन्त्यन्यं प्रियः को नाम योषिताम् ? ॥ ८२ ॥

वैतालीय

मधु तिष्ठति वायि योषितां दृष्टिं डालाडलमेव डेवलम् ।
अत एव निपीयतेऽधरो दृष्टयं मुष्टिभिरेव ताड्यते ॥ ८३ ॥

मालिनी

एव छि मधुरगीतं नृत्यमेतद्रसोऽयं
स्फुरति परिमलोऽसौ स्पर्श एष स्तनानाम् ।
एति उतपरमार्थैरिन्द्रियैर्भाभ्यमाणः
स्वछितकरणदक्षैः पञ्चभिर्विच्यितोऽसि ॥ ८४ ॥

मन्दाकान्ता

शास्त्रज्ञोऽपि प्रथितविनयोऽप्यात्मबोधोऽपि बाढं
संसारोऽस्मिन्भवति विरलो भाजनं सद्गतीनाम् ॥
येनैतस्मिन्निरयनगरद्वारमुद्घाटयन्ती
वामाक्षीणां भवति कुटिला भूलता कुञ्चिकेव ॥ ८५ ॥

शार्दूलविक्रीडित

उन्मीलत्रिवलितरङ्गानिलया प्रोत्तुङ्गपीनस्तन-
द्वन्द्वेनोद्यतयडवाडमिथुना वङ्त्राम्बुजोद्भासिनी ॥
कान्ताकारधरा नदीयमभितः कुराशया नेष्यते
संसाराणवमज्जनं यद्वि तदा दूरेण सन्त्यज्यताम् ॥ ८६ ॥

हरिणी

अपसर सप्ते दूरादस्मात्कटाक्षविषानवात्
प्रकृतिकुटिलाद्योषित्सापाद्विलासकृष्णामृतः ॥
एतरङ्गिणा दृष्टः शक्यश्चिडित्सितुमौषधे-

श्चतुरवनिताभोगिग्रस्तं त्यजन्ति छि मन्त्रिणः ॥ ९७ ॥

पुष्पिताग्रा

धृष्टमनुचितमङ्गमश्च पुंसां

यद्विड जरास्वपि मान्मथा विकाराः ।

यदपि य न कृतं नितम्बिनीनां

स्तनपतनावधि ज्वितं रतं वा ॥ ९८ ॥

वसन्ततिलका

धन्यास्त एव तरलायतलोथनानां

तारुण्यदर्पधनपीनपयोधराणाम् ॥

क्षामोदशोपरिलसत्रिवलीलतानां

दृष्ट्वाऽऽकृतिं विकृतिमेति मनो न येषाम् ॥ ९९ ॥

आर्या

विरडोऽपि सङ्गमः भलु परस्परं सङ्गतं मनो येषाम् ।

दृढयमपि विघट्टितं येत्सङ्गो विरडं विशेषयति ॥ १०० ॥

रथोद्धृता

किं गतेन यद्वि सा न ज्वति

प्राणिति प्रियतमा तथाऽपि किम् ॥

धृत्युदीर्यं नवमेघदर्शने

न प्रयाति पथिकः स्वमन्दिरम् ॥ १०१ ॥

हरिणी

विरमत भुधा योषित्सङ्गात् सुष्मात्क्षणाभङ्गुरात्

कुरुत करुणामैत्रीप्रज्ञावधूजनसङ्गमम् ॥

न भलु नरके डाराङ्कान्तं धनस्तनमण्डलं

शरणमथवा श्रोणीभिर्भ्रं रणन्मणिमेभलम् ॥ १०२ ॥

शिभरिणी

यदा योगाभ्यासव्यसनवशयोरात्ममनसो-

रविच्छिन्ना मैत्री स्फुरति यमिनस्तस्य डिमु तैः ॥

प्रियाणामालापैरधरमधुभिर्वृद्धविधुभिः
सनिःश्चासामोदैः सकुचकलशाम्बेषसुरतैः ? ॥ १०३ ॥

शिभरिणी

सुधाशुभ्रं धाम स्फुरदमलरश्मिः शशधरः
प्रियावङ्गनाम्भोजं मलयजरसश्चातिसुरभिः ॥
स्रजो वृधामोदास्तद्विदमभिलं रागिणि जने
करोत्यन्तःक्षोभं न तु विषयसंसर्गविमुषे ॥ १०४ ॥

मंदाङ्कान्ता

बाले लीलामुकुलितममी सुंदरा दृष्टिपाताः
किं क्षिप्यन्ते विरम विरम व्यर्थ शेष श्रमस्ते ॥
सम्प्रत्यन्त्ये वयसि विरतं बाल्यमास्था वनान्ते
क्षीणो मोडस्तृणामिव जगज्जालमालोक्यामः ॥ १०५ ॥

शिभरिणी

धयं बाला मां प्रत्यनवरतमिन्दीवरदल-
प्रभाचोरं यक्षुः क्षिपति किमभिप्रेतमनया ? ॥
गतो मोडोऽस्माकं स्मरशबरभाणव्यतिकर-
ज्वलज्जवालाः शांतास्तदपि न वराकी विरमति ॥ १०६ ॥

शार्दूलविकीरित

किं कन्दर्प ! शरं कर्धयसि रे कोदण्डजङ्घारिते ?
रे रे कोकिल कोमलं कलरवं किं वा वृथा जल्पसि ॥
भुग्धे ! स्निग्धविदग्धभुग्धमधुरैर्लोलैः कटाक्षैरलं
येतः सम्प्रति चंद्रयूऽयराणध्यानामृते वर्तते ॥ १०७ ॥

शिभरिणी

यदाऽऽसीदज्ञानं स्मरतिमिरसञ्चारजनितं
तदा सर्वं नारीमयमिदमशेषं जगदभूत् ।
धदानीमस्माकं पटुतरविवेकाञ्जनदृशां
समीभूता दृष्टिस्त्रिभुवनमपि ब्रह्म मनुते ॥ १०८ ॥

भर्तृहरिकृत शतकत्रयी

Bhartrihari's three hundred-verse sets

Pages 125-214

Editted and translated in 1969 by L. G. Vinjhe.

(Translation not included here.)

Copyright

Nirnayasagar Publisher

निर्णयसागर प्रकाशन, मुम्बई ४००००२

26-28 Dr. M. B. Velkar Street Mumbai 400002

——
Shringarashatak by Bhartrihari
pdf was typeset on March 18, 2025

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

